

АНОТАЦІЯ.

У статті проведено аналіз процесів функціонування інтерактивних технологій в ході навчально-виховного процесу, їх вплив на формування глибинних знань учня, рівні впливу на учнів з урахуванням різноманітності учнівського колективу. Адекватне використання інтерактивних технологій сприяє не тільки більш повному осягненню інформації через аудіовізуальну складову, використання в поєднанні аудіовізуальної і вербальної інформації, але і сприяє налагодженню відносин вчителя і учнів, а через них – інтенсифікації навчально-виховного процесу. Але для цього необхідно враховувати комплекс особливостей, які активуються при використанні інтерактивних технологій.

Авторами статті досліджено особливості процесів використання інтерактивних технологій в аспекті як безпосереднього їх використання, так і середовища і факторів, які впливають на ці процеси. Визначення інтерактивного навчання в цілому відповідає соціально-педагогічному навчання, збігаючись власними закономірностями впливу з навчанням зрілих за психофізіологічною сформованістю людей. Значний вплив і активності і взаємин учнів у рамках інтерактивності, і використання технічних засобів спонукає активність дорослих до вивчення. Часто методики різних технологій мають взаємний вплив. Традиційні пояснювально-ілюстративні методи навчання часто можуть бути неефективними через те, що апелюють до пам'яті людини, в той час як інтерактивний напрям засіює самостійний дослідницький пошук. В системі методів навчання існує певний процес взаємного перетікання установок і засобів викладання.

Існуючі фактори інтерактивних технологій, які здійснюють вплив на їх функціонування і дослідження процесу їх функціонування є метою статті. Розуміння як місця інтерактивних технологій в їх діалогових і технологічних вимірах, так і наявних аспектів їх функціонування розглядається сучасною практикуючою педагогічною спільнотою як істотна складова сучасного навчально-виховного процесу. Тому визначення місця і особливостей цих процесів є актуальною проблемою сучасної педагогічної науки.

Ключові слова: «інтерактивні технології», «навчально-виховний процес», «сенситивний період», «перцепція», «інтеріоризація», «екстеріоризація», «викладач», «підтверджене упередження», «модальності викладання».

УДК 378.016.373.2

**USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE TEACHING OF
«PRESCHOOL EDUCATION» AT THE SECOND MASTER'S LEVEL OF
THE HIGHER EDUCATION OF THE FUTURE
PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS**

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ
«ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТОЛОГІЇ» НА ДРУГОМУ МАГІСТЕРСЬКОМУ
РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Світлана Курінна

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: kurinna.sm@gmail.com
ORCID 0000-0001-5194-0797
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Svitlana Kurinna

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: kurinna.sm@gmail.com
ORCID 0000-0001-5194-0797
SHEI «Donbas State Pedagogical University», Ukraine

Ян Курінний

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: yankurinnoy@gmail.com
ORCID 0000-0003-0725-2035
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Yan Kurinnyi

D.Sc. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: yankurinnoy@gmail.com
ORCID 0000-0003-0725-2035
SHEI «Donbas State Pedagogical University», Ukraine

Інна Темнікова

вчитель-методист, начальник відділу дошкільної освіти
E-mail: i.n.temnikova@gmail.com
ORCID 0009-0005-1405-3263
Фаховий педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія», Україна

Inna Temnikova

Teacher-methologist, Head of the Preschool Education department
E-mail: i.n.temnikova@gmail.com
ORCID 0009-0005-1405-3263
Professional Pedagogical College of Communal Institution of High education «Dnipro Academy», Ukraine

ABSTRACT

The article presents an analysis of the main educational component of the educational program «Preschool Education» of the second master's level of higher education. The relevance of the introduction of this educational discipline is revealed. The content of the new academic discipline as a science is thoroughly revealed. The research of Ukrainian scientists from «Education» in general and «Preschool Education» in particular is singled out. The impact of the researches of V. Ognevyuk and S. Sysoeva on the development of educational science in Ukraine is determined. The mechanisms and tools of «Preschool Education» are characterized. A list of issues related to the content of the academic discipline is provided. Attention is paid to the characteristics of productive methods of learning a certain discipline: problem-based, partially search-based, research, which activate the actions of learners in finding and using the necessary information.

Attention is focused on the role of the future preschool education specialist. Attention is focused on systematic professional training of educators of preschool children. Interactive technologies for the effective implementation of the professional functions of a preschool teacher are identified and analyzed, among which the following are distinguished: gnostic-research, educational, design-organizational, coordinating. Emphasis is placed on the use of guided and group discussions, in the process of which the problems of preschool education were discussed quite constructively and effectively.

Special attention is paid to the use of game technologies, which have a significant impact on the emotional and comfortable state of the teacher, and help the

teacher build his interaction with preschool children on the basis of emotional self-regulation and self-control. In addition, it was emphasized that the use of interactive technologies and reflective exercises sufficiently correctly affects the level of professional skill of the future educator and the constructive dialogue between the teacher and the student, ensuring harmonious coherence in the process of obtaining professional competences.

Key words: *education, preschool education, interactive technologies, reflective exercises, applicants of the second master's level of higher education, training of future specialists in preschool education.*

Актуальність теми. Освіта в Україні розглядається сьогодні як: процес зовнішнього впливу на засвоєння індивідом узагальненого, об'єктивного, соціального досвіду, норм, цінностей тощо; унікальна система, своєрідний соціокультурний феномен; соціокультурний інститут, що сприяє економічному, соціальному, культурному функціонуванню вдосконаленню суспільства.

Активізація інтеграційних процесів, інформатизація та цифровізація суспільства й усіх його інститутів змінюють статус освіти для держави й кожної людини, формують нові вимоги до освітньої галузі й рівня освіченості людини, впливають на характер і закономірності розвитку сфери освіти.

Широкий діапазон застосування поняття «освіта» є підставою для того, щоб використовувати його як складник всезагальної системи.

На думку В. Огнев'юка, такий погляд на освіту має не тільки теоретичне, але й практичне значення, адже освіта в міждисциплінарному розумінні може стати методологічною основою для вирішення проблем антропогенного характеру (Огнев'юк, 2004). Науковець надав дуже ґрунтовне визначення новому науковому напрямку «освітології», який вважав, має формуватися як наука, що розкриває спрямованість еволюції самого інституту освіти в напрямі набуття ним функції важливого цивілізаційного механізму розвитку, відповідального за випереджальне формування якостей людини, суспільного інтелекту і якості самих освітніх систем» (Огнев'юк, 2012).

Сучасна вища дошкільна освіта – як невід'ємний соціальний інститут, зміст роботи якого спрямований на професійне становлення майбутніх педагогів дошкілля, їх духовне зростання, потребувала такого освітнього компоненту, який зміг би задовольнити прогалину в професійній підготовці фахівців дошкільної освіти.

Саме магістерський рівень є достатньо вагомим у використанні різних підходів щодо отримання нової інформації здобувачами, збагаченні новими інтеграційними компетентностями, які допоможуть у реалізації сучасних завдань реформування і оновлення дошкільних освітніх установ.

Тому, вивчення навчальної дисципліни «Дошкільна освітологія» допоможе здобувачам вищезазначеного рівня вищої освіти сформувати зміст основних дефініцій «Дошкільної освітології» та причинно-наслідкових зв'язків між ними на підставі вивчення першоджерел з класичної і сучасної науки та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом; набути вмінь моделювати загальну освітню стратегію, стратегічне цілепокладання відповідно до визначених й проаналізованих педагогічних проблем; теоретично обґрунтовувати та практично

опанувати провідними видами роботи з дітьми дошкільного віку за ключовими напрямками.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз світового досвіду свідчить, що проведені дослідження дозволяють більш глибоко розкрити провідні питання освітології як науки і «Дошкільної освітології» зокрема.

«Дошкільна освітологія» є достатньо новим напрямом освітології як науки взагалі в Україні. Але цей напрям бентежив багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і філософів. Дослідження проводилися достатньо активно і результативно. Особливої уваги набули: трансформаційні процеси в освіті в контексті цивілізаційних змін (Дж. Альтбах, А. Гуржій, В. Кремень, В. Луговий, В. Огнев'юк, О. Савченко, С. Сисоєва, М. Степко); сфери освіти як суб'єкти наукового дослідження (В. Гершунський, С. Гончаренко, В. Лозова, О. Сухомлинська); становлення і розвиток освітології як науки (Дж. Фішер, Дж. Крістенсен, Е. Стейнер, А. Фурман, Л. Хоружа). Дуже цікавими виявилися дослідження щодо освітологічної підготовки (В. Андрущенко, С. Білецька, С. Довгаль, С. Кузьміна, В. Огнев'юк, С. Русова).

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті – розкрити зміст основного освітнього компоненту «Дошкільної освітології» в освітній програмі «Дошкільна освіта», проаналізувати використання інтерактивних технологій у викладанні вищезазначеної дисципліни на другому магістерському рівні вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Дошкільна освітологія» є достатньо новим напрямом освітології як науки взагалі. Передумовами виокремлення освітології, «Дошкільної освітології» в самостійний науковий напрям інтегрованого пізнання сфери освіти в Україні були зміни в суспільстві на початку ХХІ століття, реформування в освіті, зокрема вищій освіті, поява важливих нормативно-правових документів («Закон про дошкільну освіту» (2001), «Закон про освіту», «Закон про вищу освіту», Концепція розвитку дошкільної освіти в Україні (2020), Базовий компонент дошкільної освіти (2021). Вагомим підґрунтям «Дошкільної освітології» слугувала монографія авторського колективу науковців: С. Сисоєва, Л. Хоружа, І. Соколова, О. Кузьменко під керівництвом В. Огнев'юка. Їх дослідження висвітлювали особливості освітологічної підготовки, теоретичні та практичні аспекти використання «Дошкільної освітології» в процесі отримання якісних результатів навчання власне на другому магістерському рівні вищої освіти (Кузьменко, Огнев'юк, 2012). Аналізуючи наукові здобутки В. Огнев'юка, С. Сисоєвої ми підтвердили свої наміри щодо введення нової початкової дисципліни до освітньої програми «Дошкільна освіта».

На сьогодні ми впевнені, що навчальна дисципліна «Дошкільна освітологія» допоможе майбутнім фахівцям дошкільної освіти опанувати зміст основних дефініцій «Дошкільної освітології», їх теоретичне та практичне застосування. Набуті компетенції допоможуть урізноманітнити форми і методи роботи з дітьми дошкільного віку, підвищити рівень організації провідних видів діяльності дошкільників, спираючись на досвід і результати наукових досліджень відомих педагогів дошкільної освіти (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Л. Калмикова, К. Крутий, Т. Піроженко тощо).

Зміст навчальної дисципліни створює теоретичне підґрунтя для розкриття важливих проблем сучасної дошкільної освіти. Запропонований матеріал допоможе всебічно опанувати змістове наповнення «Дошкільної освітології» як науки, розібратися з її механізмами та технологічним інструментарієм, а саме:

- самостійно та автономно в процесі професійної роботи; демонструвати здатність до адаптації в нових ситуаціях та прийняття нестандартних рішень;

- здійснювати творчий пошук інформації з різних джерел для розв’язання фахових задач; аналізувати педагогічну дійсність, прогнозувати наслідки здійснюваних креативних педагогічних впливів на дитину;

- будувати навчально-виховний процес на основі глибокого і систематичного вивчення креативності вихованців, їх інтересів, запитів, а також визначати конкретні завдання творчого навчально-виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання, рівня вихованості дитячого колективу.

До змісту навчальної дисципліни «Дошкільна освітологія» увійшли питання, що стосуються:

- становлення і розвитку освітології як науки;

- основних шляхів розвитку дошкільної освіти та становлення «Дошкільної освітології» в Україні;

- державних програм розвитку дітей дошкільного віку та державних програм розвитку дітей дошкільного віку з особливими потребами;

- основних напрямів наукових досліджень в «Дошкільній освітології» України та європейських країн;

- створення розвивально-ігрового середовища в умовах родинного виховання та ЗДО. Предметно-ігрове середовище в закладах дошкільної освіти для дітей з особливими потребами;

- сучасних технологій розвитку, навчання й виховання дітей дошкільного віку в Україні та світі, також дітей з особливими потребами. Використання визначених технологій у «Дошкільній освітології»;

- освітніх інновацій та їх характеристики;

- формування у вихователів педагогічної рефлексії як умови реалізації принципів педагогіки розуміння.

В процесі планування змістовної частини дисципліни, ми керувалися державними документами «Законом про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти (державний стандарт), Концепцією розвитку дошкільної освіти в Україні, «Законом про освіту» та «Законом про вищу освіту».

На підставі Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні, ми намагалися забезпечити реалізацію державної політики в дошкільній освіті, яка спрямована на формування партнерства між інститутами батьківства і закладів дошкільної освіти, формування відповідального батьківства, підвищення якості підготовки педагогічних кадрів та забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти (Концепція розвитку дошкільної освіти в Україні, 2020).

Для опанування вищезазначеної інформації ми застосовуємо достатньо дієві та продуктивні методи навчання: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, які активізують дії здобувачів у знаходженні й використанні потрібної інформації.

Для активізації роботи здобувачів, ми застосовуємо різноманітні інтерактивні форми роботи, які ефективно впливають на рівень отриманих знань та умінь використовувати їх при вирішенні педагогічних задач і педагогічних ситуацій.

Достатньо ефективним виявилось застосування дискусії, як технології для публічного обговорення проблемних чи спірних питань в теорії та практиці дошкільної освіти (Волкова, 2018).

Під час занять і в процесі самостійної роботи здобувачі шукали правильні відповіді, намагалися відстоювати власну думку, застосовуючи власний досвід та інформативну обізнаність. Найчастіше ми використовували в роботі зі студентами керовану та групову дискусію, в процесі якої обговорення проблеми було достатньо конструктивним, динамічним і результативним.

Достатньо маловідомим способом дискусії, який ми використовували для динамізації процесу, був метаплан, що містить елементи мозкового штурму (Волкова, 2018), аналіз ситуацій, рольової гри тощо. Цю технологію ми застосовуємо для складання плакату (метаплан), який допомагає графічно візуалізувати процес вирішення означеної проблеми. Саме візуалізація слугує активним інструментом задля досягнення позитивного результату обговорення проблеми (Волкова, 2018).

Значно продуктивними є ігрові технології, які за допомогою імітаційного моделювання допомагають здобувачам програвати будь-які ролі, ситуації, дії з реального професійного життя, апробувати роль педагога, який заохочує дітей до активної взаємодії.

Рольова гра, як технологія навчання, метою якої є забезпечення всебічного глибокого аналізу будь-якої проблеми, використовувалася декілька разів (Волкова, 2018). Ця технологія допомагала в процесі професійного перевтілення, створення в аудиторії реальної педагогічної ситуації, яка допомагала студентам оцінити вчинки і поведінку учасників гри.

Частіше ми використовуємо спонтанні рольові ігри, в яких відсутня розгорнута фабула, моделюються прості ситуації. Вони не потребують тривалої спеціальної підготовки, тому здобувачі із задоволенням перевтілюються в будь-яку запропоновану роль. Саме застосування спонтанних рольових ігор дозволяють вирішувати такі завдання, що впливають на формування моделей поведінки в ситуаціях міжособистісної взаємодії, створення умов для усвідомлення та корекції власних неадекватних моделей поведінки.

Для активізації процесу отримання знань здобувачами, ми застосовуємо багато різноманітних методів, що допомагають функціонально покращити будь-яку технологію. Для забезпечення комунікативної та розвивальної функції рольової гри, яка дозволяє моделювати ситуації й обирати різні шляхи їх вирішення, розвивати увагу і кмітливість, активізувати резервні розумові можливості, ми пропонуємо методи «Мікрофон», «Інтерв'ю», «Ток-шоу», які допомагають студентам формувати навички публічного виступу та публічної дискусії.

Достатньо ефективно впливають на процес отримання знань рефлексивні вправи (наприклад «Асоціації», «Мотиваційний меседж», «Кольорова рефлексія», «Методична оцінка»). Ці вправи регулюють динаміку заняття, допомагають тримати його в конструктивному руслі, пропонуючи здобувачам активну роботу і перепочинок (Кондратець, 2022).

Продуктивним виявилось моделювання форм роботи педагога з дітьми на підставі принципу інтеграції: створення інтелектуальних карт, коректурних таблиць тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, «Дошкільна освітологія» як основний компонент підготовки майбутніх фахівців другого магістерського рівня вищої освіти є достатньо важливою і ґрунтовною навчальною дисципліною, яка значно покращить інформативний рівень здобувачів, допоможе використовувати набуті знання самостійно в процесі професійної діяльності, продемонструвати здатність до адаптації в нових ситуаціях та прийняття нестандартних рішень; здійснювати творчий пошук інформації з різних джерел для розв'язання фахових задач, аналізувати педагогічну дійсність, прогнозувати наслідки здійснюваних креативних педагогічних впливів на дитину; будувати навчально-виховний процес на основі глибокого і системного вивчення креативності вихованців, їх інтересів, запитів, а також визначати конкретні завдання творчого навчально-виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Волкова Н. П. (2018). Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 360 с.

Освітологія: витоки наукового напрямку. Монографія (2012). / За ред В. О. Огнев'юка, наук.кол. В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко. К.: ВП «Едельвейс». 336 с.

Половіна О., Кондратець І. (2022). Артосвіта: навчально-методичний посібник. К.: Київ ун-т ім. Б. Грінченка. 556 с.

Концепція розвитку дошкільної освіти в Україні, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 02.04.2020 № 270. URL:<http://mon.gov.ua>

REFERENCES

Volkova N. P. (2018). Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya u vyshchiiy shkoli: navchal'no-metodychnyyu posibnyk. Dnipro: Universytet imeni Al'freda Nobelya. 360 s. [in Ukrainian].

Osvitolohiya: vytoky naukovoho napryamu. Monohrafiya (2012). / Za red V. O. Ohnev'yuka, nauk.kol. V. O. Ohnev'yuk, S. O. Sysoyeva, L. L. Khoruzha, I. V. Sokolova, O. M. Kuz'menko. K.: VP «Edel'veys». 336 s. [in Ukrainian].

Polovina O., Kondratets' I. (2022). Artosvita: navchal'no-metodychnyyu posibnyk. K.: Kyuyiv un-t im. B. Hrinchenka. 556 s. [in Ukrainian].

Kontseptsiya rozvytku doshkil'noyi osvity v Ukrayini, zatverdzhena postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 02.04.2020 № 270. URL:<http://mon.gov.ua>

АНОТАЦІЯ

У статті подано аналіз основного освітнього компонента освітньої програми «Дошкільна освіта» другого магістерського рівня вищої освіти. Розкрито актуальність введення цієї навчальної дисципліни. ґрунтовно розкрито зміст нової навчальної дисципліни як науки. Виокремлено дослідження

українських науковців із «Освітології» взагалі та «Дошкільної освітології» зокрема. Визначено вплив досліджень В. Огнев'юка та С. Сисоєвої на розвиток освітології в Україні. Схарактеризовано механізми та інструментарій «Дошкільної освітології». Подано перелік питань змісту навчальної дисципліни. Приділено увагу характеристиці продуктивних методів навчання визначеної дисципліни: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, які активізують дії здобувачів у знаходженні й використанні потрібної інформації.

Акцентовано увагу на ролі майбутнього фахівця дошкільної освіти. Зосереджено увагу на системній фаховій підготовці вихователів дітей дошкільного віку. Виокремлено та проаналізовано інтерактивні технології ефективної реалізації професійних функцій вихователя дошкільного закладу, серед яких виокремлюють: гностично-дослідницьку, виховну, конструкторсько-організаційну, координувальну. Наголошено окремо на використанні керованої та групової дискусії, в процесі якої достатньо конструктивно і результативно відбувалося обговорення проблем дошкільної освіти.

Особливої уваги приділено використанню ігрових технологій, які достатньо вагомо впливають на емоційно-комфортний стан вихователя, і допомагають педагогу вибудовувати свою взаємодію з дітьми дошкільного віку на підставі емоційної саморегуляції та самоконтролю. До того ж, наголошено, що використання інтерактивних технологій та рефлексивних вправ достатньо коректно впливає на підвищення рівня професійної майстерності майбутнього вихователя та на конструктивність діалогу викладача і студента, забезпечуючи гармонійну узгодженість в процесі отримання фахових компетенцій.

Ключові слова: освітологія, дошкільна освітологія, інтерактивні технології, рефлексивні вправи, здобувачі другого магістерського рівня вищої освіти, підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти.